

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Факультет української й іноземної філології та мистецтвознавства
(назва)

Кафедра загального та слов'янського мовознавства
(назва)

Практикум з культури російської мови

(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни
підготовки бакалавра
(назва освітнього рівня)

напряму 6.020303 Філологія (російська)
(шифр і назва напряму)

спеціальності _____
(шифр і назва спеціальності)

(Шифр за ОПП ПП 4.3.2в)

Дніпро
2017 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Дніпровським національним університетом імені Олеся Гончара
(повне найменування вищого навчального закладу)

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: проф. Пристайко Т. С.

Обговорено та схвалено науково-методичною комісією за напрямом підготовки/спеціальністю 035 Філологія; 014.01 Середня освіта (українська мова і література); 6.020303 Філологія (українська мова та література, російська, англійська, німецька, французька, китайська, японська, англійська /переклад/)

“30” серпня 2017 року, протокол № 1

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Практикум з культури російської мови» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напрямку «6.020303 Філологія (російська)».
(назва ОС)

Предметом вивчення навчальної дисципліни є норми сучасної літературної російської мови та комунікативні якості мовлення в аспекті функціональних різновидів літературної мови.

Міждисциплінарні зв'язки: Навчальна дисципліна «Практикум з культури російської мови» базується на знанні всіх розділів навчальної дисципліни «Сучасна російська мова (у т. ч. стилістика і культура мови)», особливо розділу «Стилістика». Вона пов'язана з дисциплінами «Методика викладання російської мови», «Риторика».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Нормативний аспект культури мови.

Змістовий модуль 2. Комунікативний аспект культури мови

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Практикум з культури російської мови» є удосконалення мовленнєвої культури студентів на основі засвоєння норм сучасної літературної російської мови та вимог комунікативних якостей мовлення; підвищення рівня практичного володіння сучасною літературною російською мовою.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Практикум з культури російської мови» є:

- 1) поглиблення уявлення про культуру мовлення, актуальні проблеми мовленнєвої культури суспільства, роль культури мовлення у особистісній характеристиці людини;
- 2) вивчення види і типи норм усіх рівнів сучасної літературної російської мови та удосконалення навичок володіння ними;
- 3) вивчення й засвоєння особливостей втілення комунікативних якостей та стилістичних норм у типізованих ситуаціях спілкування;

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: що таке культура мовлення, яка її роль у особистісній характеристиці людини; види і типи норм усіх рівнів сучасної літературної російської мови; якості гарного мовлення (точність, логічність, чистота, виразність, доцільність); основні причини порушення норм російської літературної мови; **мати уявлення:** про культуру мови у трьох аспектах: нормативному, комунікативному та етичному; про поняття російської національної мовленнєвої культури та її види (елітарний, середній літературний, фамільярно-розмовний та простомовний);

вміти: ефективно застосовувати на практиці норми сучасної літературної російської мови; говорити і писати правильно; ефективно спілкуватися на різні теми у відповідності з комунікативними якостями мовлення та комунікативними намірами того, хто говорить, і ситуацією спілкування; додержуватись норм мовленнєвої поведінки, заснованих на мовленнєвій етиці.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Нормативний аспект культури мови.

Тема 1. Предмет і структура навчальної дисципліни. Основні поняття культури мовлення. Культура мовлення як система комунікативних якостей. Три складові культури мовлення (правильність мовлення, комунікативна досконалість, дотримання мовленнєвого етикету). Поняття літературної норми. Ознаки мовної норми. Види літературних норм: імперативні і диспозитивні; системні і комунікативні. Історична зміна норм мови.

Тема 2. Орфоепічні та акцентологічні норми російської мови. Поняття про стилі мовлення. Норми вимови голосних та приголосних звуків. Норми вимови сполучень звуків. Вимова

іншомовних слів. Вимова деяких прізвищ, імен та по батькові. Типові порушення орфоепічних норм російського мовлення.

Специфіка російського наголосу. Акцентологічні варіанти. Акцентологічні норми в прикметниках, дієсловах, дієприкметниках. Типові порушення акцентологічних норм російського мовлення.

Тема 3. Граматичні норми російської мови.

Норми словотвору. Норми творення слів, що називають мешканців; осіб протилежної статі. Особливості утворення нових слів та аббревіатур.

Морфологічні норми. Норми використання форм іменників. Особливості відмінювання прізвищ та географічних назв. Норми визначення роду запозичених іменників. Норми використання форм прикметників. Норми використання форм числівників. Норми використання займенників. Норми використання дієслівних форм. Утворення дієприкметників та дієприслівників.

Синтаксичні норми. Норми використання прийменникових та безприйменникових конструкцій. Словосполучення з прикладкою – географічною назвою. Норми узгодження означень. Норми узгодження форм підмета й присудка. Норми керування. Речення з дієприслівниковими зворотами. Норми використання однорідних членів речення. Норми побудови складних речень. Порядок слів у реченні.

Тема 4. Норми орфографії та пунктуації російської мови.

Орфографічні норми. Норми написання голосних без наголосу. Норми написання відмінкових закінчень іменників, прикметників, дієслів. Правопис складних слів. Правопис прислівників. Правопис іншомовних слів.

Пунктуаційні норми. Норми обов'язкові та факультативні. Пунктуація у реченнях з однорідними членами речення. Прості речення із сурядними сполучниками. Речення з відокремленими членами речення. Норми пунктуації у складних реченнях різних типів.

Змістовий модуль 2. Комунікативний аспект культури мови

Тема 5. Точність мовлення. Типи точності. Вибір слова. Різні види сполучуваності слів. Мовленнєва надмірність та недостатність. Вживання синонімів, багатозначних слів, паронімів, антонімів, омонімів, лексики обмеженого вжитку, запозиченої лексики. Типові помилки у вживанні лексики означених типів. Помилки у вживанні фразеологізмів.

Тема 6. Логічність мовлення. Типи логічності. Лексичні засоби створення логічних висловів. Граматичні засоби створення логічності. Роль порядку слів у створенні логічних висловів. Типові порушення логічності мовлення. Типи алогічних висловів.

3. Рекомендована література

1. Аванесов Р.И. Русское литературное произношение – Изд. 6-е. – М., 2007.
2. Введенская Л. А. Культура речи : учеб. / Л. А. Введенская. – Ростов н/Д: Феникс. – 2001. – 448 с.
3. Головин Б. Н. Основы культуры речи. – М., 1980.
4. Голуб И. Б., Киселева Н. Е. Русский язык. Тесты и задания по культуре речи. – Режим доступа : http://www.hi-edu.ru/e-books/test_kult_rech/index.htm
5. Горбачевич К. С. Нормы современного русского литературного языка. – 3-е изд., испр. – М.: Просвещение, 1989.
6. Десяева Н. Д., Арефьева С. А. Стилистика современного русского языка: учеб. пособие. – М.: Изд. центр «Академия», 2008. – 272 с.
7. Задания для самостоятельной работы по дисциплине «Практикум по культуре русской речи». Орфоэпические нормы / укл. Т. С. Пристайко. – Д., 2016. – 24 с.
8. Иванова Т. Ф. Новый орфоэпический словарь русского языка. Произношение. Ударение, Грамматические формы / Т. Ф. Иванова. – 2-е изд., стереотип. – М.: Рус. яз.–Медиа, 2005. – 893 с.
9. Ипполитова Н. А. Русский язык и культура речи [Электронный ресурс] / Н. А. Ипполитова, О. Ю. Князева, М. Р. Савова, 2009.

10. Культура русской речи. Учебник для вузов / под ред. проф. Л.К. Граудиной и проф. Е.Н. Ширяева. – М.: Издательская группа НОРМА – ИНФА, 1998. – 560 с.
11. Мучник Б.С. Культура письменной речи: Формирование стилистического мышления. – М., 1996.
12. Практикум по русскому языку и культуре речи : словарь-справочник / И. А. Пугачев, М. Б. Будильцева, И. Ю. Варламова, Н. Ю. Царева. – М.: Изд-во РУДН, 2006. – 135 с.
13. Культура устной и письменной речи делового человека: Справочник. Практикум. – 4-е изд. – М.: Флинта: Наука, 2000.
14. Розенталь Д. Э. Практическая стилистика русского языка. – М., 1987.
15. Русский язык и культура речи. – 2-е изд. / под ред. О. Я. Гойхмана. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 240 с.
16. Солганик Г. Я., Дроняева Т. С. Стилистика современного русского языка и культура речи. – 3-е изд. – М., 2005. – 256 с.
17. Степанов А. В. Практическая стилистика русского языка. – М., 2005.
18. Стилистический энциклопедический словарь русского языка. – М., 2003.
19. Формановская Н. И. Речевой этикет и культура общения. – М., 1989.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання – опитування під час практичних занять, виконання вправ, тестування.